

Hak-al

- ***Hemelvaartkamp NVWC***
- ***Oude bosgroeiplaatsen Betuwe***
- ***Grote wederik en slobkousbij***

Het Oortdeel

Louis van Oort
Lvanoort@planet.nl

Metafoor

Het is de laatste dag van mijn zomer-vakantie; een nogal gevarieerde drie weken durende aangelegenheid. Weekje Drenthe, weekje Slovenië, weekje Geldermalsen Town, lower Eastside. Met name nog onder de indruk van de waanzinnige natuur in Slovenië zit ik nog even lekker van de laatste 28-gradendag te genieten. Gewoon in de tuin, met een verrekijker bij de hand en de afgelopen jaargang van Onze Taal op de tuintafel (vakantie = bijleestijd). Ook de telefoon ligt binnen handbereik. Niet om mijn brein weer te laten leegzuigen door de techbro's; daar is de rest van het jaar goed voor. Nee, hij ligt gewoon in de aanslag om een foto te kunnen maken van die grijze wouw die toch ook hier over zou moeten kunnen komen. En dan krijg ik een appje. "Hee joh, heb je die beelden uit Nepal gezien?? Bizar, echt bizar."

Nee, ik had die beelden niet gezien. Sterker nog, ik had geen idee waar dit over ging. Dus tak ik toch maar weer even aan op het wereldwijde web van intriges en haat, ook wel bekend als internet. Ik tik Nepal in bij zoekmachine Ecosia en voordat ik het weet, word ik overspoeld met verbijsterende beelden van een allesverzwelgende watermassa die vanuit het hooggebergte naar beneden komt denderen, onderweg auto's, huizen en completer bruggen meesleurend. En dus honderden mensen, die het ongeluk hadden dat ze zich op dat moment precies in de weg van het watermonster bevonden. Het is echt een van de ruwste wake-up calls die ik me kan herinneren. Het rozige vakantiegevoel is meteen weg. Wat verschrikkelijk voor die mensen, wat verschrikkelijk voor het land, de infrastructuur en ook – want dat vergeten we vaak bij natuurrampen – voor de natuur zelf. Het complete leven in de bedding en op de oevers van die rivier moet vele kilometers stroomafwaarts zijn meegesleurd, een ijzige leegte achterlaten. En ja, je moet uitkijken dat je op dit soort momenten niet te snel roept dat het wel weer met klimaat-

verandering te maken zal hebben, maar op het moment dat ik dit schrijf, wijst alles daar wel degelijk op. De ramp werd namelijk veroorzaakt door een gletsjerinstorting, een fenomeen dat door klimaatverandering vaker en intenser optreedt in de Himalaya.

En ineens worden de gruwelijke beelden één grote metafoor voor me: de klimaatverandering IS gewoon dat immense watermonster dat van de hellingen op ons afkomt. Je ziet het heel in de verte al aankomen. Waterfonteinen spatten omhoog aan de zijkanen van de stroom, nevels begeleiden het donderende water. Je kijkt er met open mond naar, maar het is nog ver weg, jij lijkt hier veilig op die brug vanwaar af je het allemaal probeert te filmen met je telefoon. Toch begin je hem te knijpen, want hoewel sommige mensen om je heen wat lacherig staan te doen en het allemaal wel 'vet' vinden, is er ook veel paniekerig gegil en beginnen mensen weg te rennen. Van die brug af, de helling op. Ach, zo'n vaart loopt dat toch niet, denk je. Als ik blijf filmen kan ik die beelden misschien wel verkopen. Dikke moneyz! Het water stijgt nu snel, maar je voelt je nog veilig op de brug. Gewoon lekker doorgaan met filmen, wat kan mij gebeu.....

Hoever is die klimaatramp al van de helling gerold, vraag ik me af. Hoe lang kunnen we nog zonder problemen op die brug blijven staan, om te filmen wat we al van mijlenver zien aankomen? Zal die brug het überhaupt houden? Is er nog leven in de rivierbedding als de klimaatramp in volle omvang over ons heen gedenderd is?

Op dat moment vliegt er een ortolaan over, een tegenwoordig superzeldzame vogel in Nederland. En dat is maar goed ook, anders waren drie weken vakantie volstrekt vergeefs geweest om weer lekker opgeladen aan het werk te gaan. 🐦

Coverfoto: Hemelvaartkamp, pinksterbloemlangsprietmot
© Wim Rubers

Ortolaan © Pavel Dvorsky, Rebo

6

10

12

14

16

22

24

28

In dit nummer

- 2 Het Oordeel – *Metafoor*
- 4 Van het bestuur – *Hitte en droogte*
- 5 Word lid – voor de natuur dichtbij
- 6 Oude bosgroeiplaatsen in West-Betuwe
- 10 Wilde-bijenperikelen 4 – *Grote wederik en slobkousbij*
- 12 Ik teken ervoor! – *Koninginnenpage*
- 14 Waar komt die naam vandaan? – *Torenvalk*

- 16 De mensen achter de NVWC – *De jeugd*
 - 18 Jeugdactiviteiten
 - 20 2026 – *Jaar van de steenuil*
 - 21 September – *Een maand vol voedsel*
 - 22 Hemelvaartkamp NVWC 2026
Met verslag Maartje, Ida, Ewoud, Leo, Ilse, Wim, Carla en Winny
 - 31 Colofon, info en adressen
 - 32 Bezorgers gezocht
- Deadline Hak-al 04-2026: **15 november 2026**

Van het bestuur

bestuur@nvwc.nl

Hitte en droogte

door Kars Veling

De Volkskrant van 4 augustus opende een artikel over de droogte met Culemborg: "Dertig jaar geleden geëvacueerd vanwege het hoge water en nu de pont uit de vaart vanwege de te lage waterstand." Ook dit jaar hebben we weer te maken met extreme weersomstandigheden. De klimaatverandering laat zich overtuigend zien. Het wordt warmer, maar vooral extremer. Als we naar de natuur kijken dan is die best flexibel en de natuur, de planten en dieren, hebben geleerd om stresssituaties het hoofd te bieden. Ook vroeger waren er wel extreme hitteperiodes of juist supernatte. Soorten kregen daar soms harde klappen door, maar de jaren erop konden ze zich weer herstellen. Dat is nu veel minder het geval, want door het intensieve gebruik van ons kleine landje hebben heel veel soorten al moeite genoeg om het hoofd boven water te houden en dan kan een extreem hete, droge zomer net de genadeklap zijn. En waren vroeger extremen een uitzondering, nu lijkt het wel 'normaal'.

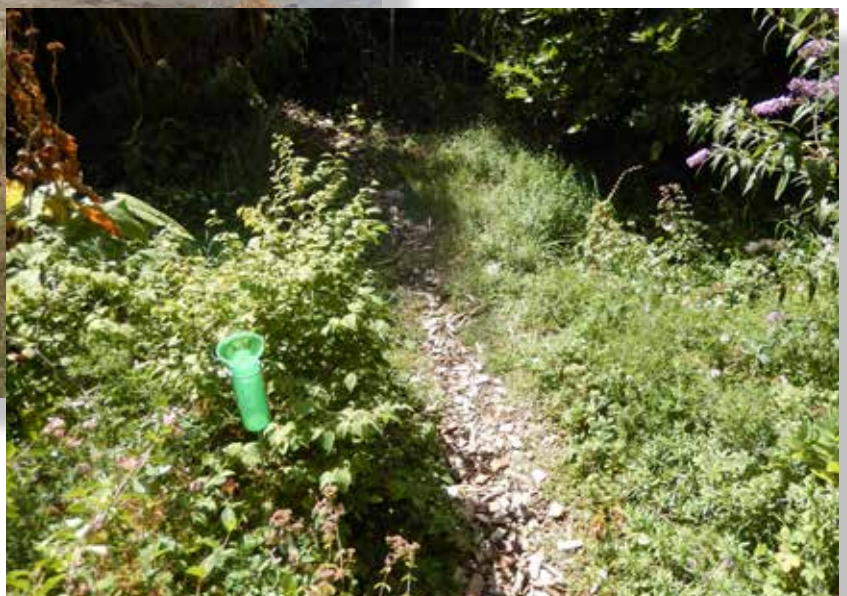
Groene tuinen

Het is echt nodig om actie te ondernemen. Als we vanaf nu alles op alles zetten om de klimaatverandering tegen te gaan, zal het nog (vele) tientallen jaren duren voordat we de effecten daarvan terugzien. En de natuur kan daar eigenlijk niet op wachten, en heel veel soorten zullen voor die tijd al verdwijnen. Deze maatregelen moeten op nationale en internationale schaal worden genomen. Wij, als Culemborg, moeten zorgen dat we in ieder geval ons steentje bijdragen en zoveel mogelijk inzetten op duurzame energie. En ook wij, als inwoners, kunnen wel degelijk wat doen. Groene tuinen met bomen en struiken, tuinen met variatie in planten en variatie in zonnige en schaduwrijke plekken, zijn veel betere plekken bij extreme situaties. Het gras minder maaien en de tuin bewateren met water uit de regenton. En vergeet niet schalen water neer te zetten voor vogels, egels en insecten!

Als het 35 graden is kan een netjes versteende tuin al gauw 50 tot 60 graden worden. Een groene tuin dempt de extremen en is nog lang een goed toevluchtsoord voor de natuur. En dat geeft nog een mooie beloning ook, want je kunt zelf nog heerlijk buiten zitten in je groene tuin, terwijl je in de steentuin wordt geroosterd. 🐦

*Laag water Everdingerwaard,
rechts een groene tuin*

Word lid – voor de natuur dichtbij

De mooiste natuur begint vaak gewoon om de hoek. In de uiterwaarden, langs de Lek, in de Plantage, in een berm vol bloemen of in je eigen tuin.

De Natuur- en Vogelwacht Culemborg (NVWC) zet zich al ruim vijftig jaar in om die natuur te onderzoeken, te beschermen én zichtbaar te maken voor iedereen.

De NVWC zet zich in voor het beschermen en versterken van natuur en landschap in Culemborg en omgeving. Dat doen we door natuuronderzoek, activiteiten, lezingen, door een gesprekspartner te zijn voor onze gemeente en andere organisaties. En door mensen te betrekken bij de natuur in hun eigen omgeving. Dat werk is alleen mogelijk dankzij onze leden. Met een lidmaatschap van de NVWC steun je een vereniging die zich inzet voor een groene en natuurrijke leefomgeving. Je helpt mee om kennis over de natuur te vergroten en natuurbehoud een krachtige stem te geven.

Of je nu actief meedoet of alleen achter de schermen wilt bijdragen: jouw lidmaatschap maakt verschil en geeft ons als vereniging meer slagkracht om op te komen voor de natuur.

Veel van onze activiteiten zijn bewust vrij toegankelijk. We willen zoveel mogelijk mensen enthousiast maken voor de natuur. Juist daarom zijn leden onmisbaar: zij maken het mogelijk dat de vereniging haar werk kan blijven doen.

Word lid: samen beschermen, onderzoeken en beleven we de natuur in en rond Culemborg. 🦋

Scan de QR-code met de camera van je telefoon en meld je aan als lid.

Oude bosgroeiplaatsen

door Bram Schenkeveld

De Betuwe is bekend om zijn boomgaarden en vroeger was dat altijd hoogstam.

Onder de fruitbomen groeide gras en graasde het vee. Opgaand bos met een struik- en kruidlaag was hier in het verleden een zeldzaamheid.

Buiten een enkel landgoedbos zoals dat van Mariënwaerd betref dat haast uitsluitend de houtopstanden van de eendenkooien.

Het Rondeel

De eendenkooien lagen verspreid in de natte en onbewoonde komgronden zoals die van het Culemborgse en Beesdse Veld. De houtachtige vegetatie diende om de waterplas met de vangpijpen af te schermen in een verder open landschap en zo rust te creëren en eenden te lokken. Voor 1800 AD telde het veld tussen Culemborg en Beesd meer dan 30 kooien. De meeste daarvan zijn nog wel als zodanig herkenbaar, maar al lang niet meer in gebruik en meestal omgevormd naar populieren- of essenopstand.

Oude bosgroeiplaatsen

In de provincie Gelderland zijn alle plekken waar begin negentiende eeuw bos stond en anno nu nog steeds bos staat, in kaart gebracht. De oude bosgroeiplaatsen zijn ontleend aan de eerste kadastrale registratie (HisGis Percelen grondgebruik 1811-1832). Deze plekken genieten een speciale bescherming onder de Omgevingsverordening Gelderland. (Al staat die bescherming momenteel op het spel, zie kader pagina 8.)

Figuur 1 Oude bosgroeiplaatsen Regulieren

De meeste van die oude bosgroeiplaatsen liggen op de Veluwe en in de Achterhoek, maar ook in de West-Betuwe zijn ze aanwezig. Onderstaande kaart (*figuur 1*) toont bijvoorbeeld de oude bosgroeiplaatsen in de Regulieren. Naast de rechthoekige eendenkooi bestaat de oude bosgroeiplaats in het veld vooral uit lijnvormige beplanting die een weg, steeg of kade begeleidt.

Onderzoekslocaties

De plantenwerkgroep van de NVWC besloot op haar jaarlijkse vergadering in februari 2025 speciale aandacht aan deze oude bosgroeiplaatsen te schenken. De centrale vraagstelling was of dergelijke plaatsen zich ook floristisch onderscheiden van plekken waar veel recenter bos is aangelegd. In dat kader zijn de eendenkooi aan de Pijssesweg, het Rondeel, de Regulieren en landgoed De Geer bezocht en is per locatie een soortenlijst opgesteld. Deze soortenlijsten zijn vergeleken. Bij de uiteindelijke vergelijking is die van het Rondeel afgefallen. Hoewel door de provincie aangemerkt als oude bosgroeiplaats, zijn bosplanten hier zeldzaam. Onder de steeds ijler wordende kroon van de kwijnende essen staat vooral gras, dat ook eenmaal per jaar gemaaid wordt.

In volgorde van ouderdom, van oud naar jong, moeten de drie locaties aldus gerangschikt worden:

- De eendenkooi aan de Pijssesweg
- De Regulieren
- Landgoed De Geer
- Het Rondeel.

Figuur 2 toont de ligging van deze objecten.

Plantengemeenschap

De bossen in het riviergebied behoren vegetatiekundig tot het zogenaamde essen-iepenbos. Echte kensoorten ontbreken. Karakteristiek is een combinatie van es en gladde iep in de boomlaag, veel struiken, waaronder een- en tweestijlige meidoorn, gele en rode kornoelje, een aantal zwak of matig stikstofminnende kruiden van het Elzen-Vogelkersverbond, de zogenaamde kleibosplanten, en geen soorten van zeer 'rijp' bos (Beuken- en Haagbeukenverbond) of arm bos (Eikenverbond).

Er wordt een droge en een natte variant van dit bostype onder-

in de West–Betuwe

Jong bos in landgoed De Geer

Bloedzuring

scheiden. Voor de eerste is bijvoorbeeld bloedzuring en grote keverorchis karakteristiek. Het bos van Mariënwaerdts geldt als voorbeeld van dit droge type. De natte variant wordt o.a. in de Regulieren aangetroffen. Karakteristieke soorten zijn elzenzegge en zwarte bes.

*Figuur 2 De verspreiding van de onderzoekslocaties
1 Eendenkooi Pijssseweg, 2 Regulieren, 3 De Geer, 4 Rondeel*

Tabel 1 met kleibosplanten

Nederlandse naam	Aantal recente waarnemingen in Culemborg	Eendenkooi Prijsseweg	Regulieren	De Geer
Look-zonder-look	188			
Dauwbraam	144			
Robertskruid	140			
Kale jonker	120			
Geel nagelkruid	99			
Penningkruid	84			
Klimopereprijs	69			
Gewone vogelmelk	67			
Gewone engelwortel	66			
Brede wespenorchis	60			
Bosandoorn	48			
Bloedzuring	46			
Hop	43			
Vogelkers	36			
Mannetjesvaren	37			
Gewoon speenkruid	37			
Bosveldkers	37			
Ijle zegge	25			
Groot heksenkruid	20			
Reuzenzwenkgras	14			
Ruwe smele	13			
Aalbes	12			
Brede stekelvaren	12			
Hennegras	11			
Groot springzaad	10			
Knopig helmkruid	10			
Zwarte bes	8			
Dagkoekoeksbloem	8			
Elzenzegge	5			
Smalle stekelvaren	4			
Wijfjesvaren	4			
Drienerfmuur	3			
Schaduwgras	1			
Boszegge	1			
Gevlekte dovenetel	1			
TOTAAL		14	14	6

Van de redactie Bedreiging Gelderse oude bosgroeiplaatsen

De provincie Gelderland is van plan de bescherming van kleine oude bosgroeiplaatsen buiten het Natuurnetwerk af te zwakken. Dit besluit brengt onvervangbare ecologische waarden in gevaar. Oude bosgroeiplaatsen zijn percelen die al sinds 1830 onafgebroken bos zijn. De kracht van deze locaties zit niet zozeer in de leeftijd van de bomen, maar in de eeuwenlang onverstoorde bodem met unieke schimmelnetswerken en zeldzame planten. Enkele jaren geleden is deze aanvullende bescherming met extra criteria voor behoud juist in de provinciale Omgevingsverordening opgenomen, bovenop de al geldende herplantplicht.

Zoals het artikel over oude bosgroeiplaatsen bij Culemborg laat zien, herbergen deze plekken in potentie een biodiversiteit die zich na kap nooit meer herstelt. Gelderse natuurorganisaties slaan alarm: een lagere beschermingsstatus opent de deur voor allerlei ontwikkelingen ten koste van historisch groen.

Het is van belang dat de gemeente de huidige natuurbestemming van deze lokale natuurgebieden in stand houdt om ze zo voor de toekomst te behouden.

Bron: <https://www.natuurenmilieugelderland.nl/oude-bosgroeiplaatsen/>

Onderzoeksresultaat

In totaal zijn op de drie locaties 105 verschillende plantensoorten aangetroffen.

De meeste hiervan, 27 in totaal, moeten gerekend worden tot de zogenaamde nitrofiële (stikstofminnende) zoomvegetaties zoals fluitenkruid, grote brandnetel, haagwinde, ijle dravik, kleeftkruid, kweek en zevenblad.

De tweede groep, 23 in aantal, is die van de zogenaamde kleibosplanten. Hoewel geen van deze soorten zich in zijn voorkomen beperkt tot het essen-ijpenbos, hebben ze hier veelal hun optimum. Hierboven zijn al vier karakteristieke soorten genoemd, t.w. bloedzuring, grote keverorchis, elzenzegge en zwarte bes. Andere voorbeelden zijn bosveldkers, geel nagelkruid, gevlekte dovenetel, robertskruid en speenkruid. **Tabel 1** geeft een opsomming van kleibosplanten in ons werkgebied, Culemborg e.o.

Een derde groep soorten is vooral gebonden aan natte standplaatsen zonder een voorkeur of tolerantie voor beschaduwde plekken zoals echte valeriaan, liesgras, moerasrolklaver en oeverzegge. Een andere ecologische soortengroep ten slotte bestaat uit een aantal algemene bosplanten als gewone esdoorn, rode kornoelje, ruwe berk, wilde lijsterbes en zomereik.

Conclusie

Uit onze vergelijking van de soortensamenstelling van de drie locaties valt het volgende te concluderen:

- Algemene plantensoorten van nitrofiële zomen komen alleen in de Regulieren significant minder voor. De houtopstanden daar zijn minder verstoord, minder belast met stikstof dan die van de eendenkooi of landgoed De Geer, die ook meer omringd worden door landbouwgronden.
- Algemene bossoorten staan het meest in het jonge bos van De Geer. Dit betreft vooral boom- en struiksoorten die zijn aangeplant.
- Moerasoorten zijn het meest frequent in de Regulieren. Het

gebied bestaat uit komkleigronden, die van oorsprong nat zijn. Het Geldersch Landschap probeert door met stuwen het water zo lang mogelijk vast te houden deze oorspronkelijke situatie te behouden.

- Kleibosplanten ten slotte treffen we het meest aan in de eendenkooi maar ook in de Regulieren, waarbij in de Regulieren vaker de soorten van meer natte standplaatsen zoals hennegras, ijle zegge en drienerfmuur voorkomen.

Kleibosplanten in Culemborg

Om een beter beeld te krijgen van de aanwezigheid van kleibosplanten in ons werkgebied is de Nationale Databank Flora en Fauna (NDDF) geraadpleegd. Hun aanwezigheid in het gebied zoals begrensd in onderstaande **figuur 3** is over de laatste 10 jaar geturfd. Vervolgens zijn deze soorten gerangschikt op basis van frequentie, de meest aangetroffen bovenaan. De cellen met soorten die meer specifiek zijn voor natte omstandigheden zijn lichtblauw gekleurd. Duidelijk is dat beide oude bosgroeiplaatsen meer kleibosplanten herbergen dan het jonge bos van De Geer, waarbij in de Regulieren inderdaad meer soorten van natte omstandigheden voorkomen.

Kolonisatie

In de IJsselmeerpolders is veel onderzoek gedaan naar het tempo van vestiging van wilde planten in de jonge bossen aldaar. De eerste groep was die van soorten met heel licht zaad of met sporen, die door de wind worden meegevoerd zoals dat van varens en orchideeën. De tweede groep is die van planten met zaad dat door vogels wordt gegeten en kilometers verderop uitgespuugd zoals aalbes, vogelkers, meidoorn en lijsterbes. Nog weer later komen planten waarvan het zaad aan de vacht van voorbijkomende dieren blijft hangen zoals kleeftkruid, klis of nagelkruid. Ook planten waarvan het zaad aantrekkelijk is als voedsel om te verzamelen als wintervoorraad zoals dat van veel grassen weten afstanden te

Elzenegge

Reuzenzwenkgras

Gevlekte dovenetel

overbruggen al is dat nooit meer dan 100 m. Planten waarvan het zaad niet ver van de moederplant valt en ook niet aantrekkelijk is als voedsel om verzameld en verslept te worden, koloniseren dergelijk maagdelijk gebied als laatste. De zes soorten die nu al in De Geer aanwezig zijn vallen in 1 van eerste categorieën. Het is interessant om de verdere kolonisatie van dit jonge bos verder te volgen. Als kanttekening daarbij moet wel gezegd worden dat de meeste soorten van echt rijp bos zoals slanke sleutelbloem, gulden boterbloem, bosereprijs, gevlekte aronskelk, eenbes et cetera zelfs de oudere bosstandplaatsen in ons werkgebied nog niet bereikt hebben. De vegetatieontwikkeling van echt oud bos is een kwestie van de lange adem en die lange adem strekt zich uit over eeuwen. Wees daarom zuinig op al het bestaande (oude) bos! 🦉

Figuur 3 Begrenzing recente waarnemingen kleibosplanten in de NDFF)

Wilde-bijenperikelen

Deel 4 Grote wederik en de slobkousbij

door Annette van Berkel

Lekoevers bij Culemborg met drachtplant van de gewone slobkousbij

Links: karakteristieke afweerhouding van gewone slobkousbij vrouwtje

Mijn eerste slobkousbij zag ik jaren geleden aan de oevers van de Lek op grote wederik. Het grappige vond ik de positie waarin het vrouwtje haar met stuifmeel volgeladen achterpoten houdt. Ze steekt ze recht naar achteren. Je kan ze er meteen aan herkennen.

Op het moment dat ik dit schrijf – juli – vliegen de gewone slobkousbijen volop. Dat betekent dat als je dit leest, deze bij uitgevlogen is. Maar als je volgend jaar in juli dit Hak-al nummer er even bijpakt dan klopt het weer en kun je op pad om dit prachtige bijtje te zien.

Waarom slobkousbij?

De gewone slobkousbij (*Macropis europaea*) is een middelgrote (9 mm) geheel zwarte, vrij kale bij met witte bandjes op het achterlijf. Het meest opvallend is de beharing van de achterpoten bij het vrouwtje. De scheen heeft witte verzamelharen terwijl de basitars (het eerste segment van de voet) zwart is. Het geheel lijkt op een witte slobkous boven zwarte lakschoenen zoals welgestelde heren die in het begin van de 20e eeuw vaak droegen. Het mannetje heeft achterpoten met een gezwollen dij en scheen en zijn kopschild is wit.

'Gewone' slobkousbij betekent inderdaad dat de soort gewoon is en algemeen voorkomt waar zijn drachtplant in grotere hoeveelheden staat. In Culemborg is dat vooral langs de oever van de Lek maar

ook bij andere vochtige plekken waar grote wederik staat, zoals bij de vijvers in Lanxmeer.

De wederik en haar bij

De slobkousbijen verzamelen hun stuifmeel op slechts een enkel plantengeslacht, namelijk op wederik (*Lysimachia*). Ze gebruiken vooral de grote wederik, maar kunnen eventueel ook andere wederiksoorten als moeraswederik, penningkruid en puntwederik gebruiken. Bijzonder aan genoemde wederiksoorten is dat ze geen nectar produceren maar wel olie. Die olieklieren zijn voor de slobkousbij van levensbelang. Zij zijn de enige bijen die hier wat mee doen en concurrentie met andere bijen is er dan ook niet. Voor nectar moeten de slobkousbijen naar andere bloemen.

Een leven met olie

De olie wordt afgescheiden in klieren onderaan de samengegroeide stuifmeeldraden (zie de pijlen in de bloem linksonder op de foto rechterpagina boven). Om deze olie te verzamelen en op te nemen gebruiken slobkousbijen hun voorste twee paar poten. Daar zitten allerlei haren en uitsteeksels aan die de olie opzuigen. Het opnemen van olie gebeurt door met de borst over de stuifmeelhokjes te staan met de vier genoemde poten in de olieklieren (zie foto rechtsonder). Vervolgens wordt al poetsend olie vermengd met het in deze positie op de borst verzamelde stuifmeel en naar de verzamelharen op de achterpoten gebracht. Het ziet er dan glimmend en nat uit. Dit oliestuifmeelmengsel vormt het voedsel voor de larven. Omdat de drachtplant voorkomt op vochtige plaatsen zoals op oevers, in sloten en greppels en in moerassen, is de omgeving waar

de slobkousbij haar nesten graaft ook vaak vochtig. De nesten zijn goed verstopt met korte gangen naar de broedcellen. Die liggen meestal maar enkele centimeters onder de grond. De broedcellen worden met de wederikolie waterdicht gemaakt waardoor ze tijdelijk onder water lopen van de omgeving goed verdragen.

Slobkousbijgedrag rond de wederikbloemen

De mannetjes zijn bij mooi weer constant rondvliegend rond de wederikbloemen aan te treffen. Zij zoeken daar naar vrouwtjes

Van boven naar onder:

Olieklieren (zie pijlen) in grote wederikbloem en gewone slobkousbij vrouwtje met slobkous

Slobkousbij mannetje met typisch verdikte achterpootdelen

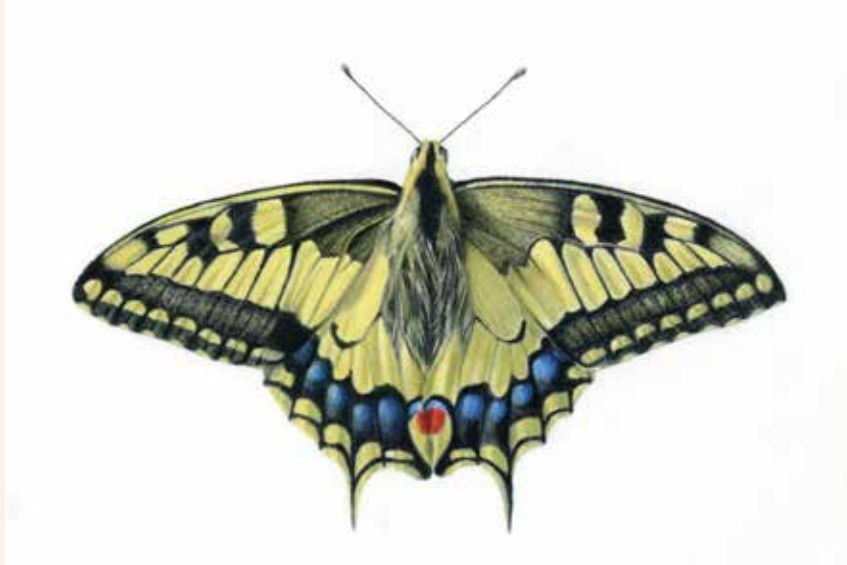
Gewone slobkousbij vrouwtje olie opnemend op wederikbloem

die willen paren en vallen in feite elk vrouwtje lastig. Vrouwtjes weren de mannetjes af door hun achterpoten, al of niet vol stuifmeel naar achteren uit te steken. Vaak zie je ze als er mannen in de buurt zijn constant in deze positie in de bloemen bezig. Dit levert een typisch beeld waaraan je ze direct herkent. In de literatuur wordt ook wel geopperd dat vrouwtjes dit doen om zichzelf niet vol te smeren met de vrij natte stuifmeelolievrucht aan de poten. Maar aangezien ik het vrouwtjes ook zag doen zonder stuifmeel aan de poten maar als reactie op mijn verstoring, houd ik het op afweergedrag.

Ik teken ervoor!

De koninginnenpage, kroonjuweel onder de vlinders

door Rebecca Engels

Een paar jaar geleden had ik een geweldig idee. Ik wilde álle soorten van Nederland tekenen. Klinkt leuk, toch? Totdat je ontdekt hoeveel soorten Nederland eigenlijk heeft... Dat zijn er zóveel dat het plan al snel op de lange baan belandde.

Maar het idee bleef ergens in mijn achterhoofd hangen. En de laatste tijd begon het weer te kriebelen. Dus besloot ik gewoon weer te beginnen. Niet met een lijst of een planning, maar met een soort waar die ik zelf echt prachtig vind: de koninginnenpage. Wat is dat toch een fantastische vlinder! Die gele vleugels, het diepe zwart, de blauwe en rode vlekken.... Eerder tekende ik al de dagpauwoog, kleine vos, dambordje, apollovlinder, pimpernelblauwtje en gehakelde aurelia. De koninginnenpage mocht wat mij betreft absoluut niet ontbreken.

Niet zomaar geel...

Ook in de gemeente Culemborg is het nog altijd een redelijk schaarse soort. Juist daardoor blijft iedere waarneming bijzonder. Ik heb er zelf ook nog lang niet genoeg gezien. Daarom hebben we dit jaar venkel in onze tuin geplant. Dat is één van de planten waarop de koninginnenpage haar eitjes afzet. Hoe gaaf zou het zijn als er ooit ineens een koninginnenpage door de tuin vliegt? En misschien nog wel mooier: die bijna buitenaards uitzienende rupsen ontdekken. Voor deze tekening heb ik de vlinder heel eenvoudig gepositioneerd, recht van boven. Juist daardoor gaat alle aandacht naar de kleuren en de details. En dat geel... dat is helemaal niet zomaar geel. Hiervoor gebruikte ik mijn Faber Castell Polychromos kleurpotloden, onder andere Cream, Light Yellow, Lemon, Green Gold, Olive Green Yellowish en Earth Green. Pas als je die kleuren laag voor laag opbouwt, ontstaat er echt die warme gloed.

De blauwe en rode vlekken waren een feestje om te tekenen. De grootste uitdaging zat juist in het zwarte patroon. Dat bestaat uit ontzettend veel kleine lijntjes, stipjes en overgangen. Het zijn precies die details waar je soms helemaal in kunt verdwijnen. Voor je het weet zijn er weer een paar uur voorbij. De originele tekening is 15 x 20 centimeter groot. Van deze koninginnenpage zijn inmiddels ook wenskaarten verkrijgbaar.

Tijdens mijn tekenlessen krijg ik regelmatig de vraag wat we gaan tekenen. Mijn antwoord is eigenlijk altijd hetzelfde: waar word jij enthousiast van? De één kiest een ijsvogel, de ander een bloem of een vlinder. Iedereen werkt aan zijn eigen onderwerp. Juist dat maakt het zo leuk om te zien hoeveel verschillende tekeningen er aan het eind van de dag ontstaan. En wie weet... misschien vliegt er binnenkort wel een koninginnenpage door onze tuin. Ik houd de venkel volgend seizoen in ieder geval goed in de gaten. 🦋

Dagpauwoog

Kleine vos

Gehakkelde aurelia

Pimpernelblauwtje

Apollolvinder

Waar komt die naam vandaan?

De vogel die bidt voor het eten

door Ellen Geleedst, fotografie Paul van Veen

In mijn jeugd werd er bij iedereen thuis gebeden voor het eten. Nu kom ik uit een christelijk gezin, met christelijke opa's en oma's in Zeeland, dus dat kan mijn beleving kleuren. Maar ook bij vriendinnetjes kan ik me niets anders herinneren.

Gheel objectief zijn dat soort herinneringen zeker niet; gelukkig zijn er cijfers die mijn persoonlijke herinneringen staven. In de jaren zeventig van de vorige eeuw, was 80% van de Nederlandse bevolking lid van een geloofsgemeenschap. Daarmee was het veel vanzelfsprekender dat de rituelen die daarbij horen bekend waren, ook bij mensen die afstand hadden tot kerk en geloof.

Ontkerkelijkking

Hoe anders is dat nu? Zelfs het bidden op een christelijke basisschool (en ik kan het weten) is verworden tot een zeer kort "Here, zegen deze spijzen, amen," door een collega ooit treffend onder-titeld als: "Klaar voor de start, af". Of in rooms-katholieke bewoordingen: "Voor een boterham uit het vuistje, slaat men slechts een kruisje." Nederland wordt al jaren minder gelovig. Sinds 2015 is minder dan 50% van onze bevolking lid van een geloofsgemeenschap. Het aantal mensen dat zichzelf gelovig noemt, ligt standaard iets hoger, maar bedraagt sinds 2023 voor het eerst ook minder dan 50%. Al is er sinds corona wel een trend dat jongeren (ook zonder enige godsdienstige achtergrond) zich aansluiten bij een geloofsgemeenschap. Maar bidden voor het eten is zeker geen vanzelfsprekendheid meer.

Het bidden van vogels

Ook in de natuur wordt er steeds minder gebeden. We bedoelen met bidden het in de lucht blijven hangen op één plek, om zo voedsel op te sporen. Vogels doen dit wanneer er geen goede uitkijkplek is op hoogte en feitelijk maken ze zo hun eigen mobiele uitkijkpost. Dus dat bidden bij vogels voor het eten neemt ook af. Of 'correct en tevens juist' (dit is een term van een bekend NVWC-lid), zou je kunnen zeggen, dat de vogels die bidden bij het foerageren teruglopen in aantal.

De vogel die in NVWC-gebied veruit het meest biddend wordt aangetroffen is de torenvalk. Ook Nederlands meest voorkomende roofvogel de buizerd bidt, maar slechts sporadisch. Ruigpootbui-zerds, visdieven, uilen en ijsvogels doen het met regelmaat, maar die zien of herkennen de meesten van ons dan weer minder vaak. Daarom concentreren we ons hier op de torenvalk.

Populatie van de torenvalk

Het aantal torenvalken in Nederland en dus ook in onze streek, loopt al jaren terug. Zo alarmerend, dat de Vogelbescherming en Sovon 2025 hadden uitgeroepen tot het jaar van de torenvalk. Een torenvalk is erg afhankelijk van veldmuizen; als de omstandigheden goed zijn, eten ze bijna alleen deze diertjes. De toename van het gebruik van pesticiden in de landbouw heeft het aantal veldmuizen sterk teruggebracht en daardoor ook het aantal torenvalken. Toen er meer oog voor de nadelen van pesticiden kwam, is er een korte opleving geweest, evenals die er is in een goed muizenjaar. Maar nog altijd is de trend dalend. Ooit kwam de torenvalk zelfs meer voor in ons land dan de buizerd!

In Nederland zijn de wegbermen een belangrijke bron van voed-

sel, voor zowel de torenvalk als de buizerd, zo las ik in een artikel van Sovon ('Bidden langs de weg' van Marcel Wortel, maart 2025, online te vinden). Dat heeft te maken met de eentonigheid van de intensief gebruikte graslanden. Wegbermen bestaan doorgaans uit schraal grasland en dat is biologisch gezien veel aantrekkelijker; wegbermen vormen in ons land het grootste oppervlak aan schraal grasland (!) en zijn daarom belangrijk voor o.a. de torenvalk.

Soortenlijst

Op dit moment zijn we op vakantie in Duitsland. In het Ertsgebergte om wat preciezer te zijn; het grensgebied tussen Oost-Duitsland en Tsjechië. Landschappelijk een prachtige streek, waar op het gebied van vogels echter weinig te beleven valt. Al jaren houden we soortenlijsten bij van onze mei- en zomervakantie, maar dit jaar wordt ons absolute dieptepunt wat betreft het aantal waargenomen soorten. De zomer is altijd al minder vogelrijk dan het voorjaar, omdat vogels eenvoudigweg veel verborgener leven na de broedtijd. Maar zelfs van alle zomers van de afgelopen vijftien jaar, is deze het minst vogelrijk. Met gejuich hebben we een paar dagen geleden nog de soorten 64 en 65 toegevoegd: de veldleeuwrik en de meerkoet! Na een paar dagen van teleurstelling verbijten over het gebrek aan veren, heeft Paul een mooi fotografeerproject gevonden. Het door ons gehuurde huis bevindt zich op een hoge, steile berg. Zo hoog en steil, dat fietsen onmogelijk is en wandelen flink pittig. We delen deze berg met een familie torenvalk, bestaande uit een vader, moeder en drie jongen. Paul loopt dagelijks meermaals rond ons huis, om de torenvalken van alle kanten en bij alle lichtsoorten te bewonderen én te fotograferen. Was het vorig jaar het landelijke jaar van de torenvalk, deze vakantie is voor ons de vakantie van de torenvalk geworden. Geen zeldzaamheid, geen grote aantallen, maar wel een heel mooie vogel.

Verklaring van de naam

Je verwacht misschien dat de naam torenvalk, te verdelen valt in 'toren' en 'valk', en niet complex is om te verklaren. En ja, dat is ook gewoon zo. 'Valk' is de familienaam en 'toren' zegt iets over de voorkeur van de vogel om te broeden op hoge plaatsen. In Nederland is het aantal rotsen beperkt en daarom koos de torenvalk al eeuwenlang voor een hoog gebouw, meestal een kerktoeren. In Duitsland zijn duidelijk meer rotsen, maar ook daar heet hij 'Turmfalke'. In delen van Nederland en Vlaanderen heeft hij namen als 'muizenvanger', 'muizenvalk' of 'muizenpakker' en ook die zijn logisch, gezien zijn sterke voorkeur voor muizen als voedsel. Zijn wetenschappelijke naam luidt '*falco tinnunculus*', wat zoveel betekent als 'schel klinkende valk'. En het wetenschappelijke '*falco-nidea*', de familienaam van de valken, waar komt dat dan vandaan? Zeer waarschijnlijk stamt dat van het Latijnse woord '*falx*'. 'Falx' staat voor zeis of sikkel en die kunnen we terugzien in zijn vliegbeeld. Als je kijkt naar de valken uit ons rivierengebied, dan is die vorm het duidelijkst bij de boomvalk. Maar bij elke valk kun je de sikkelvorm terugzien, door zijn lange en vooral spitse vleugels.

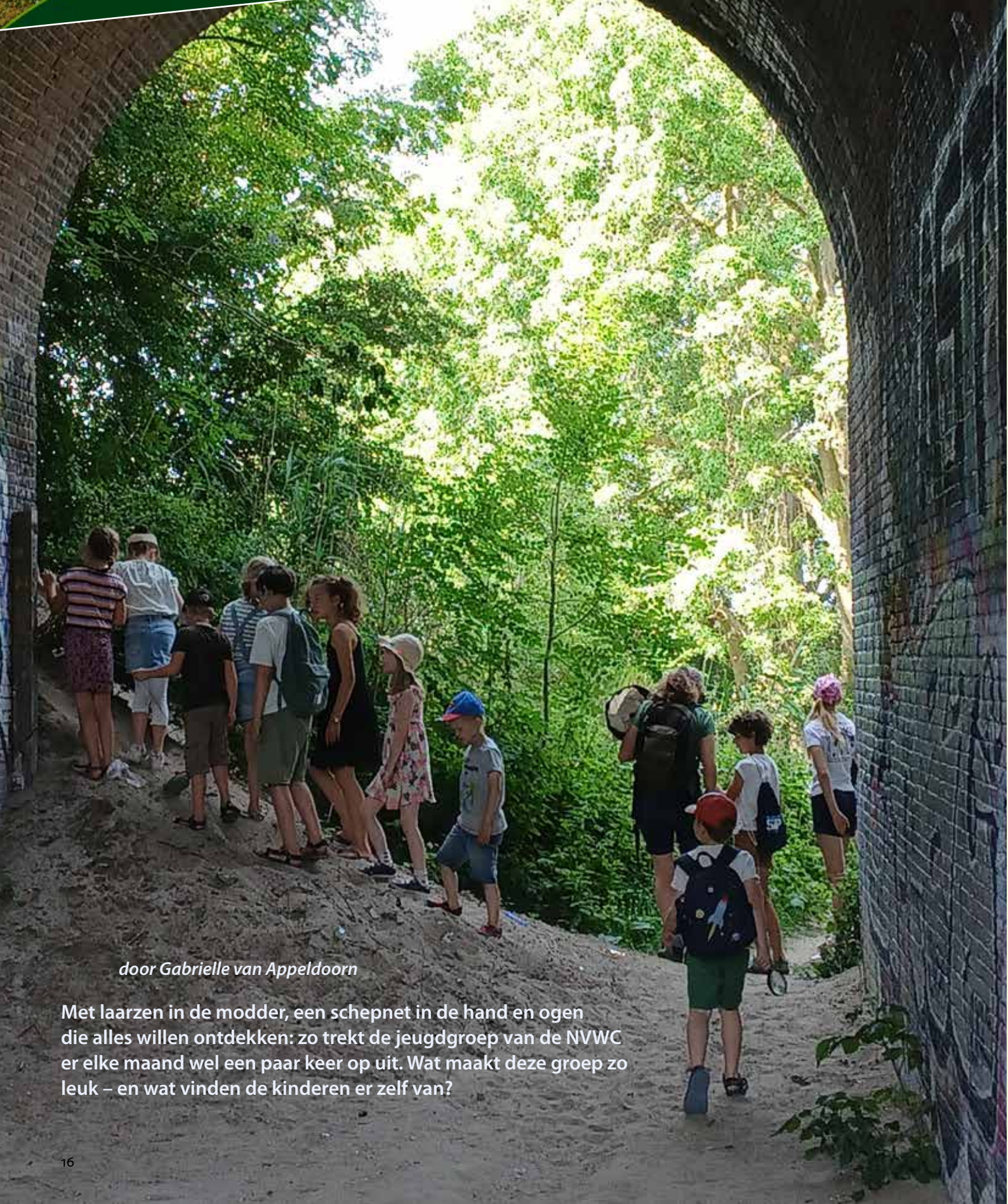
*Van boven naar onder:
Torenvalk in gevecht met gaai
Torenvalk 'spelend' met 1 van de 5 blaadjes van een
paardenkastanjeblad
Even uitrekken na een poetsbeurt
Biddende torenvalk*

Tot slot

De naam 'torenvalk' is dus niet erg complex om te verklaren. Toch koos ik ervoor om deze soort voor het voetlicht te brengen, ten einde schaamteloos te kunnen pronken met Pauls foto's van de afgelopen vakantie. Bovendien is het leuk van de torenvalk dat we hem allemaal tegen kunnen komen én kunnen herkennen. Mocht je hem niet op slag herkennen aan zijn uiterlijk, dan helpt dat bidden nog een handje mee. Tja, dat bidden... Het is wellicht niet meer vanzelfsprekend in de natuur of in ons dagelijks leven, maar het is gelukkig ook nog niet helemaal verdwenen! 🦅

De mensen achter de NVWC *Met de jeugdgroep op avontuur*

door Gabrielle van Appeldoorn

Met laarzen in de modder, een schepnet in de hand en ogen die alles willen ontdekken: zo trekt de jeugdgroep van de NVWC er elke maand wel een paar keer op uit. Wat maakt deze groep zo leuk – en wat vinden de kinderen er zelf van?

Schepnetten in de Zump © Martin Smaling

Op pad met de jeugdgroep

Het is zaterdag, eind van de ochtend. Terwijl de stad inmiddels op gang gekomen is, staat een groep kinderen klaar voor een activiteit met de Jeugdgroep van de NVWC. Sommigen staan een beetje met elkaar te kletsen, anderen staan al te popelen om op onderzoek te gaan. Want er is altijd iets te vinden: bodemdierpjes, waterbeestjes, dagvlinders en libellen, of een vogel in de verte.

Maartje en Ewoud zijn de begeleiders van de jeugdgroep

Zij vinden het heel belangrijk om kinderen al jong bij de natuur te betrekken. De natuur is belangrijk voor onszelf en voor de wereld, maar de interesse voor de natuur lijkt zeker onder de jeugd geen terrein te winnen. Maartje: "Hoe mooi is het om te zien dat wij de jeugd mee kunnen nemen in onze passie en de kinderen van alles kunnen leren over wat de natuur te bieden heeft."

Iedere maand nemen ze kinderen in de leeftijd van 7 tot 12 jaar mee de natuur in. Ewoud: "We kiezen daarbij steeds een ander onderwerp om dieper in te duiken; bijvoorbeeld bodemdierpjes, vogels, of zelfs een obscure soortgroep zoals korstmossen. Jaarlijks komt natuurlijk ook het hoogtepunt waterdierpjes scheppen voorbij, soms zelfs twee keer per jaar."

Ze haken ook aan bij andere activiteiten. Voor de Bioblitz in de wijk Eva Lanxmeer hebben ze een flink aantal soorten gescoord die nog niet op de verzamelde soortenlijst stonden. Door hun bijdrage kon de grens van 400 soorten worden gepasseerd. NL-doet kon ook op ze rekenen, met de kinderen hebben ze in de uiterwaarden van de Lek en bij de Ronde Haven enkele vuilniszakken afval verzameld. Bijzonder is dat er al veel kinderen mee hebben gedaan aan de activiteiten van de NVWC, nu gaan zelfs broertjes en zusjes mee op excursie en ze zien dat deze kinderen in Culemborg de natuur een warm hart toedragen. Iedere keer is de opkomst best groot en dat geeft ze dan weer heel veel energie en plezier!

Bekijken van de vangst ...

Dit zeggen de kinderen er zelf van:

Sam (10 jaar) Vond de leukste activiteit de natuur schoonmaken met de prikstok. Toen we in de Lek gingen zoeken heeft hij daar een soort schelp gevonden met een paarse binnenkant, dat was heel bijzonder. Het leukste dier vindt Sam de salamander. Hij is lid geworden omdat hij graag in de natuur is.

Helena (9 jaar) Vond het maken van de cupcakes voor vogels heel erg leuk. Zij vond het heel bijzonder om te leren dat het groene mos dat op bomen groeit, gezond is voor bomen. Ze dacht dat het juist slecht was. Haar lievelingsdieren zijn een paard en een konijn. Helena vindt het leuk om mee te gaan omdat je dingen leert over planten, bloemen en vogels.

Martina (9 jaar) Vond het leuk om met de prikstokken de natuur schoon te maken. Zij had haar eigen prikstok meegenomen en het was leuk bij de Lek. Ze vindt het bijzonder te zien hoeveel afval er in de natuur ligt. Het lievelingsdier van Martine is de wolf. Ze gaat mee met de jeugdgroep omdat het altijd leuk is en ze doen veel verschillende activiteiten waar zij ieder keer wat van kan leren

Finn (9 jaar) Kan niet kiezen wat de leukste activiteit is: Er was zoveel leuks! Hij vond het bijzonder om in contact te komen met de natuur. Zijn lievelingsdier is een tijger. Finn gaat mee met de jeugdgroep omdat hij natuur belangrijk en leuk vindt.

Luus (9 jaar) Vond uilenballen pluizen de leukste activiteit. Haar lievelingsdier is een varken en dan vooral de biggetjes. Luus vindt het leuk om mee te doen met de jeugdactiviteiten omdat ze nieuwe diertjes ontdekt. Ze kijkt vooral uit naar diertjes zoeken en ontdekken.

Robin (7 jaar) De leukste activiteiten vindt Robin schepnetten en waterbeestjes vangen, en afval verzamelen langs de Lek met NL Doet. Hij heeft twee lievelingsdieren: de tijger en de leeuw. Robin vindt het leuk om mee te gaan omdat ze dan meestal leuke dingen gaan doen en coole diertjes of dingen vinden.

Wil je ook een keer mee?

De Jeugdgroep staat open voor kinderen die graag buiten zijn en nieuwsgierig zijn naar de natuur. Ervaring is niet nodig—zin om op ontdekking te gaan wel.

Neem gerust contact op met Maartje of Ewoud van der Ploeg (06 – 10 75 98 66 / 06 – 28 06 36 81) voor meer informatie of om een keer mee te doen. 🐦

De jeugd in actie!

Fotoverslag jeugdactiviteiten

door Maartje van der Ploeg

Afval verzamelen

In de Ronde Haven vonden we bierflesjes, platgetrapte blikjes (zonde van het statiegeld) chipszakken, tegels enz. Als je geniet in de natuur zorg er dan voor dat je het netjes achterlaat.

Met twee volle vuilniszakken liepen we de Baarsemwaard in. Daar was het al behoorlijk schoon. Het lukte ons met moeite om nog een half zakje te vullen. De kinderen vonden dit veruit de leukste excursie tot nu toe.

Bioblitz in Eva Lanxmeer

Het doel was het scoren van zoveel mogelijk verschillende soorten en die invoeren via Obsmapp en Waarneming.nl. Er waren al ruim 350 soorten ingevoerd. Zouden wij de 400 soorten kunnen passeren? Jawel! Na 2 uur stond de teller op 406 unieke soorten! Enkele nieuwe soorten waren de zilverpuntgrasmineermot, staafwants, gewoon doorntje en grote roodoogjuffer.

De Bioblitz in samenwerking met Eva Lanxmeer was een groot succes!

Van de redactie

Bioblitz

Stichting Terra Bella coördineert namens de bewoners het beheer van het openbare groen in de ecologische wijk Lanxmeer. Gewapend met smartphones en de app ObsIdentify trekken deelnemers de wijk in om beter in kaart te brengen welke soorten er in hun beheergebied leven.

Toffeldagen

Met onze 'toffel' (kraam) stonden we bij de Binnenpoort op het Kinderplein. Wij deelden de kraam met Rosalie Boonstra die prachtige creaties schilderde op de kindergezichten. De kinderen konden voelen in onze voeldoos, een pootafdruk van een bever bekijken en onze mascotte – een echte steenuil – aaien.

Het was een geslaagde dag: 3 nieuwe leden hebben zich aangemeld en 12 mensen hebben aangegeven dat zij de Tsjieelp willen ontvangen. 🦉

2026

Het Jaar van de steenuil

door **Berry Lucas** – foto **Wiegert Steen**, illustratie **Eric van Grieken**

2026 is door Vogelbescherming Nederland, Sovon en de landelijke Steenuilenwerkgroep STONE uitgeroepen tot het Jaar van de Steenuil. Een prachtige kans om deze iconische vogel – klein van stuk, maar groots in karakter – extra aandacht te geven.

De steenuil is al decennialang een geliefde soort in het Nederlandse cultuurlandschap, maar de aantallen zijn sterk afgenomen. Waar er in de jaren vijftig nog zo'n 25.000 broedparen waren, resteerden er rond 2020 nog slechts 8.000 tot 9.500. Vooral de intensivering van de landbouw en het verdwijnen van kleinschalige landschapselementen spelen de steenuil parten. Toch is er hoop. Sinds de eeuwwisseling stabiliseren de aantallen en in sommige gebieden – vooral op zandgronden – is zelfs weer sprake van een lichte toename. In het rivierengebied, waar Culemborg deel van uitmaakt, is de situatie minder rooskleurig: hier nemen de aantallen juist af. Juist daarom is het Jaar van de Steenuil voor onze regio extra relevant.

Nestkastenwerkgroep

De NVWC heeft al jaren een actieve nestkastenwerkgroep die zich inzet voor bescherming en monitoring van de steenuil. Denk aan het plaatsen en onderhouden van nestkasten en het controleren van broedsucces. Het Jaar van de Steenuil brengt dit soort activiteiten extra voor het voetlicht.

Als vrijwilliger kun je aansluiten bij landelijke projecten zoals 'Zet

de Steenuil op de kaart', waarbij vrijwilligers telgebieden kunnen claimen om broedparen en broedsucces nauwkeurig in kaart te brengen. Ook het project 'De roep van de Steenuil', waarin met slimme microfoons (PUC's) roepactiviteit wordt gemonitord, biedt kansen. Zulke geluidsdata kunnen helpen om beter te begrijpen hoe steenuilen zich gedragen in het rivierengebied, waar voedselbeschikbaarheid en landschapstypen sterk verschillen van zandgronden.

Rommelhoekjes

Het vernieuwde instrument Erfwijzer van Vogelbescherming biedt praktische handvatten om erven aantrekkelijker te maken voor steenuilen. Denk aan rommelhoekjes, open schuren, knotwilgen en bloemrijke grasranden. Veel van deze maatregelen sluiten naadloos aan bij de adviezen die onze werkgroep al jaren uitdraagt.

Het Jaar van de Steenuil is een uitnodiging aan iedereen: boeren, bewoners, buitenlui én natuurliefhebbers. Door mee te tellen, mee te luisteren, een erf vogelvriendelijk in te richten of simpelweg belangstelling te tonen, dragen we samen bij aan het behoud van deze karaktervolle vogel.

September: een maand vol voedsel

door Gabrielle van Appeldoorn, foto's Paul van Veen

September is voor veel dieren een belangrijke maand. Overal in de natuur is voedsel te vinden. Bessen kleuren de struiken, zaden rijpen, eikels en beukennootjes vallen op de grond en insecten zijn nog volop actief. Voor ons misschien een teken dat de zomer op zijn einde loopt, maar voor dieren is het juist een periode van overvloed.

De natuur heeft de tafel gedekt

Kijk maar eens naar een meidoorn of lijsterbes. De rode bessen zijn aantrekkelijk voor vogels, zoals merels, zanglijsters en spreeuwen. Bramen zijn in september ook een geliefde voedselbron. Misschien zie je wel een gaai die druk bezig is met eikels. Hij eet ze niet allemaal op, hij verstopt een deel als voorraad voor later. En dan vergeet hij er regelmatig eentje. Zo helpt de gaai mee aan de verspreiding van de eik.

Onder de grond gebeurt ook van alles. Muizen verzamelen zaden en noten en leggen soms kleine voedselvoorraden aan. Dat maakt ze op hun beurt weer interessant voor roofdieren. Een muis die op zoek is naar een gevallen hazelnoot moet daarbij zelf goed opletten of er geen uil boven zijn hoofd zit.

Voor trekvogels is september helemaal een belangrijke voedselmaand. Zij moeten soms duizenden kilometers afleggen en hebben daarvoor een flinke energievoorraad nodig. Insecten,

bessen en zaden zijn onderweg van levensbelang. Sommige vogels eten zich letterlijk vol voordat ze aan hun reis beginnen.

En dan zijn er natuurlijk de insecten. Zolang de temperaturen het toelaten, zijn er nog volop vinders, zweefvliegen, kevers en andere kleine dieren te vinden. Zij profiteren van de laatste bloeiende planten en vormen op hun beurt weer voedsel voor vogels, vleermuizen en andere insecteneters.

Als je in deze periode buiten loopt, kijk dan eens anders naar de natuur. Niet alleen naar de mooie kleuren en de eerste vallende bladeren, maar naar de gedekte tafel. Want wat voor ons misschien zomaar een struik vol bessen, een eik vol eikels of een berm vol zaden lijkt, is voor de dieren in onze omgeving een voorraadkast die goed gevuld moet worden voordat de herfst echt begint. 🐦

Bronnen: Vogelbescherming Nederland en IVN

Hemelvaartkamp

14-16 mei 2026

Het was gezellig in Noorbeek

door Maartje van der Ploeg

Een fotoverslag met onder meer klein vliegend hert, driedoornige stekelbaars, beekdonderpad, hazelworm, alpenwatersalamander, maretak... en veel gezelligheid.

Een oproep in de Tsjelp en een promotieverhaal in de New Girls App leverde veel positieve reacties op. Helaas bleven de aanmeldingen van nieuwe gezinnen uit.

Wij gingen met veel plezier en enthousiasme mee op kamp naar het dal van de Noorbeek in Zuid-Limburg. Ondanks de regen werden wij met een warm welkom ontvangen.

We konden direct aansluiten voor het eten in de gezellige grote groepstent. De nachten waren koud en nat vandaar dat wij sliepen in een airbnb. 's Morgens sloten wij weer aan bij het ontbijt en gingen we met de grote groep op pad naar allerlei coole plekken en gebieden. Het is teveel om op te noemen: Groeve Blom, fossielen zoeken langs de holle uitgesleten wegen, beekdonderpadden zoeken in de Gulp, ijsjes eten bij de grote boom met uitzicht op de vallei, het gezellig kletsen met iedereen tijdens het eten. Het leuke aan dit kamp is dat iedereen elkaar helpt, met elkaar meeleeft (elke ochtend werd er gevraagd of wij goed geslapen hadden in onze bnb) en dat ze allemaal Jelle en Robin in hun hart gesloten hebben en ze behandelen als een echte kampdeelnemer van het hemelvaartkamp.

Wij zijn er volgend jaar weer bij!! 🐦

Ons kampeerveld

Het Geuldal

Groeve Blom

IK ben een vogelaar

door Ida de Jongh

Met voorafgaand het verjaardagsfeest van mijn moeder, die 88 jaar werd en een week erna onze eigen drie weken durende kampeervakantie, leek het NVWC-kamp een even-tussendoor-momentje te worden. Ik had beter moeten weten, het werd weer een onvergetelijke rollercoaster van ervaringen, waar ik een jaar op mag teren.

Heerlijk voorgerecht

Om te beginnen was de plaats al bijzonder. Hoogcruts, gelegen in de Voerstreek in het uiterste zuiden van Limburg, heeft veel moois te bieden. Het landschap rondom de rivier de Geul met zijn maretakbomen, kruidenrijke weides en krijtlandschappen met groeves als natuurgebied, zijn van een geheel andere schoonheid dan thuis. Maar ook mooie plaatsen als Slenaken, Schin op Geul, Gulpen en zelfs Teugen net over de Belgische grens, zijn een bezoekje meer dan waard.

Vlaai en driegangen menu

We hebben er op verschillende plaatsen genoten van koffie of thee met Limburgse vlaai. Of het nou als persoonlijke traktatie, voor een verjaardag of voor een aankomend 40-jarig huwelijksfeest werd geserveerd, het heeft weinig moeite gekost om deze hemelvaartkamptraditie voort te zetten dit jaar.

Eigenlijk heb ik weer genoten van alle eetmomenten tijdens het kamp. Een bijzondere aftrap was wel het Peruaans driegangenmenu, geserveerd in Le Tresor, het campingrestaurant van onze gastvrouw, Angelina.

De daverende donderklap die mijn welkomstwoord abrupt onderbrak, kon aan de smaak noch aan de boerenschuurlocatie, afbreuk doen.

De drie daaropvolgende dagen mochten we genieten van door de trekkers en hun corveeploegen klaargemaakte maaltijden, die in mijn optiek niet onderdeden voor de restaurantervaring.

Waar ik ook van mocht genieten is de brede natuurkennis die de deelnemers van dit jaar meebrachten. Of het nu gaat om de beekdonderpad of het berrmpje, de reuzenhaan of de distelbok, telkens was er weer een deskundige die het beestje op naam wist te brengen. Ook voor de slipbladige ooievaarsbek en de zachte dravik was Obsidentify overbodig.

Wel weet ik na het spotten van de rode wouw, de appelvink en de grauwe klauwier, *IK ben een vogelaar* maar nooit te oud om andere dingen te leren.

Regen en onweer

Ja, het was berekend in mijn tentje, er viel geregeld regen en er was onweer. Ik had me soms in tweeën willen splitsen om overal bij te kunnen zijn maar dankzij de mensen om mij heen had ik het niet koud. Door de deskundig opgezette gemeenschappelijke tent werden we amper nat en met de mooie, leuke, gedeelde verhalen was ik toch overal een beetje bij.

Op naar hemelvaartkamp 2027. Samen met Winny Verdouw ga ik de uitdaging van het organiseren graag weer aan. 🐦

Hemelvaartkamp

Als jullie me missen, dan ben ik...

door Ewoud van der Ploeg

Vissen, het blijven fantastische beesten. Ze zijn er in zoveel vormen, steeds aangepast aan het stuk water waarin ze leven. Natuurlijk kennen we ze allemaal, het 'standaard' voorntje of de brasem. Het zijn wat tragere vissen, die het prima doen in stilstand of hooguit langzaam stromend water. Gooi je ze in een snelstromende beek, dan vind je ze, bij wijze van spreken, binnen enkele dagen terug in de Noordzee.

Vissen! © Carla Rubers

Beekdonderpad,
patroonvariatie
© Wim Rubers

Watergaasvlieg

Klaverblauwtje

Maar wat leeft er dan in de snelstromende, stenige beekjes in het Zuid-Limburgse? Natuurlijk, vissen die zijn aangepast aan snelle stroming! En juist die soorten, die we in onze omgeving niet aantreffen, wilden we natuurlijk gezien hebben. Omdat de planning van het kamp nogal vol zat met allemaal moois, lukte het niet iedereen om bij de visexcursies aan te haken. We gingen dan ook tweemaal met een klein gezelschap in de directe omgeving van het kamp op pad. In het kraakheldere water waren echter geen vissen te zien. Een beproefde methode om toch de vissen uit het snelstromende water te pakken te krijgen, is het keren van stenen, waarachter een schepnet is geplaatst. Wordt de steen snel opgetild, dan stromen de vissen die eronder zitten pardoos het net in. Zo lukte het om twee klassieke beekvissen te pakken te krijgen; het gestroomlijnde biermpje met zijn mooie snor en de afgeplatte beekdonderpad, die zich bovendien met een zuignap onder zijn buik aan de stenen op de bodem kan vasthechten. Wat mij betreft verdien je als vis met zuignap meteen een plekje in de eregalerij.

Ongewerveld, maar toch wervelend

Natuurlijk mocht er ook niet om de vele insecten heen worden gekeken. Natuurlijk zijn de vlinders het meest in het oog springend en juist daarom staat Zuid-Limburg ook bekend. Allerlei soorten die je elders in het land niet tegenkomt, zijn in het heuvelland juist wel te vinden. Maar helaas, het weer zat vaak tegen en de echt leuke aantallen en leuke soorten bleven voor ons verborgen. Het belangrijkste doel (met name van Jan) was het scoren van het dwergblauwtje. Deze soort komt voor in Groeve Blom, waar we dan ook ruim tijd hebben besteed aan het zoeken naar deze soort. Het bleek zoeken naar een blauwtje zo groot als de nagel van een pink in een hooiberg. Zeker ook door het matige weer liet het kleinood zich niet zien. Gelukkig konden we elders ons hart wel ophalen aan andere 'zuidelijke' blauwtjes. We zagen het klaverblauwtje en het staartblauwtje, waarbij laatstgenoemde wel langzaam in noordelijke richting oprukt. Andere hoogtepunten op vlindergebied bleven helaas uit.

De Groeve Blom met de 'Born van de Noor'

Staartblauwtje

Ronde beekmuts

Ook libellen waren maar magertjes vertegenwoordigd op de scorelijst. Gelukkig boden de beekjes wel leefgebied aan de beide soorten beekjuffers die, net als de hiervoor genoemde vlinders, onze aandacht wisten te grijpen met hun mooie blauwe kleur.

De ronde beekmuts

Wim Rubers kwam tijdens een ontbijt met een leuke soort op de proppen. De superzeldzame ronde beekmuts zou in de buurt van het kampterrein voorkomen en wel in de born (red: waterbron) van de Noor (beek). Onduidelijk was echter waar deze bron zich precies bevindt. Vast ergens in een voor publiek afgesloten bos, zo een kwetsbaar habitat als een bron wil je toch ook echt niet verknoeien. Een illusie armer besloten we dat dit 'm niet zou gaan worden. Tijdens een wandeling in de omgeving stuitten we echter op een betonnen bak, waar vanuit een merkwaardig bouwwerkje

langzaam water insijpelde, dat vervolgens via een beekje in de verte verdween. Een bordje vertelde ons dat we ons bij de born van de Noor bevonden. Het zal toch niet dat hier... Op de bodem van de betonnen bak lagen een paar stenen. Op de stenen zaten stippen, steeds met dezelfde vorm en grootte. Toch even kijken wat die stippen waren. En jawel hoor, de ronde beekmuts! Niks geen kwetsbaar habitat, maar gewoon een betonnen bak, maar wel met een stroompje water dat al eeuwen dezelfde samenstelling heeft, dezelfde temperatuur heeft en steeds ongeveer even hard stroomt. Blijkbaar is deze continuïteit belangrijker dan een fraai uitziend leefgebied.

Verder zagen we nog de altijd fraaie distelbok, de tongzoenvlieg, de reuzenhaan, de watergaasvlieg, de... Afijn, op het gebied van ongewervelden is Zuid-Limburg toch echt een pareltje! 🐛

Hemelvaartkamp

Verslag vogelwaarnemingen

door Leo van der Kooij

Het hemelvaartkamp viel in een ongewone koudeperiode met vaak gure wind en felle buien. Gelukkig afgewisseld met felle opklaringen, met name op zaterdagmiddag 16 mei.

Rode wouw

Waarnemingen hemelvaartkamp 2026

Legenda

- 1 - Wandeling Slenaken langs de Gulp (deel van het Krijtlandpad) op 14 mei
- 2 - Wandeling Gerendal met bezoek aan de Orchideeëntuin op 15 mei
- 3 - Wandeling Groeve Blom (Berg en Terblijt) en langs de Noor bij Noorbeek op 16 mei

Vogels

Aalscholver - 2	Kauw - 1, 2, 3
Appelvink - 2	Kneu - 2
Blauwe reiger - 2, 3	Koekoek - 2, 3
Boerenwaluw - 1, 2, 3	Koolmees - 1, 2, 3
Boomklever - 2	Merel - 1, 2, 3
Boomkruiper - 3	Pimpelmees - 1, 2, 3
Boompieper - 1	Putter - 2
Bruine kiekendief - 2	Raaf - 2, 3
Buizerd - 1, 2, 3	Rode wouw - 1, 2, 3
Canadese gans - 2	Roodborst - 3
Ekster - 1, 2, 3	Roodborsttapuit - 2
Fazant - 1	Sperwer - 1
Gaai - 2	Spotvogel - 2
Geelgors - 2	Spreeuw - 1, 2, 3
Gekraagde roodstaart - 2	Staartmees - 2
Gierzwaluw - 1, 2, 3	Tijftjaf - 1, 2, 3
Gauwe klauwier - 2	Torenvalk - 1, 3
Groene specht - 1, 3	Tuinfluiter - 1, 2, 3
Groenling - 2	Vink - 1, 2, 3
Grote bonte specht - 1, 2, 3	Wilde eend - 1, 2, 3
Grote gele kwikstaart - 1	Winterkoning - 1, 2, 3
Grote lijster - 2	Witte kwikstaart - 1, 2, 3
Heggenmus - 1, 2, 3	Zanglijster - 1, 2, 3
Houtduif - 1, 2, 3	Zwarte kraai - 1, 2, 3
Huisbus - 1, 2, 3	Zwarte roodstaart - 1, 2, 3
Huiswaluw - 1, 2, 3	Zwartkop - 1, 2, 3

Als gevolg van het weer hielden veel vogels, met name kleine zangvogels zich schuil en zongen weinig. Desondanks konden de deelnemers nog 52 soorten noteren.

In de ogen van de ware soortenjagers mag dit een schrale oogst genoemd worden. Let wel dat in het Limburgse Heuvelland de echte moeras- en watervogels het laten afweten. Moerassen en meren zijn er nauwelijks te vinden. Water is er wel, in de vorm van de talrijke beken. Een kenmerkende soort van dit milieu is de grote gele kwikstaart die aan de Gulp bij Slenaken werd waargenomen. Helaas kregen we de ijsvogel – ook een karakteristieke soort van stromend water – niet in het vizier.

Bijzondere waarnemingen

Dan zijn er nog de uilen. Helaas is er geen enkele uil gehoord of gezien. Wel lag er onder de poort van de boerderij een aantal verse uilenballen. De producent hiervan, vermoedelijk een kerkuil, heeft zich helaas niet laten zien.

De wandeling in het Gerendal op 15 mei leverde nog een paar bijzonder waarnemingen op waaronder grauwe klauwier, geelgors, grote lijster, staartmees en boomklever, die we elders niet zijn tegengekomen.

Daarentegen bleek rond de boerderij en op het kampeerterrein van alles voor te komen, zoals twee soorten zwaluwen, zwarte roodstaart, heggenmus, kneuen, putters en roodborsttapuit.

Herhaaldelijk konden we genieten van de elegante vlucht van de rode wouwen die regelmatig over kwamen vliegen. Ook tijdens de wandelingen kwamen deze roofvogels vaak in het zicht. Voor iedereen was dit wel een bijzonderheid, voor het waarnemen van deze vogel is het Limburgse Heuvelland de beste plek in ons land. 🦅

Op plantenjacht in Zuid-Limburg

door Ilse Angenent

Ik was voor het eerst mee met het hemelvaartkamp. Dit jaar was de bestemming camping De Kloostermuur in Hoogcruts, een boerderijcamping vlakbij Slenaken. Het begon al goed op woensdagavond met een heerlijk Peruaans driegangenmenu in de receptieruimte/restaurant van de camping, waar ik kennismaakte met de gezellige groep.

Bloeiende orchideeën in Gerendal

Qua weer was het niet helemaal wat je je voorstelt bij een hemelvaartkamp, met 's nachts temperaturen van net boven nul. Dus kwamen 's ochtends vroeg mensen uit hun tent tevoorschijn met mutsen op en meerdere warme truien over elkaar aan. Overdag was het perfect wandelweer, op een enkele bui na. We hebben elke dag een ander gebied te voet verkend.

De eerste dag zijn we met z'n allen vanuit de camping naar Slenaken gelopen en hebben we langs de beek de Gulp gelopen over het Krijtlandpad. Opvallend was de in groten getale aanwezige grote muur. Op enkele plaatsen zagen we ook heggenrank groeien. En bomen vol maretak.

Met zeuven naar Teuven

De tweede dag zijn we opgesplitst. Ik sloot me aan bij de groep die ging voor een lange wandeling de grens over, 'met z'n zeuven naar Teuven.' We hadden prachtig uitzicht over het heuvellandschap, terwijl we langs graften en over holle wegen liepen. We konden mooi het verschil zien tussen de eenstijlige en tweestijlige meidoorn, die hier beide groeien. En in het dorp Nurop vonden we een oude muur vol muurvaren.

De derde dag gingen we weer met de gehele groep samen op stap. Onze eerste stop was Groeve Blom. De nadruk lag die dag op het speuren naar amfibieën, reptielen en zeldzame insecten. Vanachter een hek speurden we ook nog naar bijzondere planten in een voor publiek afgesloten gedeelte. We vonden onder andere zwarte toorts, wilde marjolein en gulden sleutelbloem.

Meiboom

Na een tussenstop voor Limburgse vlaai vervolgden we onze dag in Noorbeek. Daar zagen we bij aankomst de meiboom opgetuigd in het midden van het dorp, een oude traditie uit de 17e eeuw waarbij

Boven: opgetuigde meiboom bij kapel Sint Brigida

Links: maretak © Maartje van der Ploeg

vrijgezelle mannen een boom uit het bos halen en naast de kapel van Sint Brigida neerzetten om haar bescherming te vragen. We zijn naar de bron van de beek de Noor gelopen, op zoek naar een zeldzaam slakje (dat we ook vonden!) en vervolgens liepen we door naar een natuurgebiedje ten zuiden van Noorbeek, wat een waar vlinderparadijs bleek.

Toen zat het kamp er weer op. Na het ontbijt op zondagochtend paktten we alles in en keerden huiswaarts of vervolgden onze weg. Zelf maakte ik op weg naar huis nog een tussenstop in het Savelsbos waar ik als plantenliefhebber mijn ogen uitkeek. Er groeiden allerlei zeldzame planten waaronder heekkruid, ruig hertschooi en eenbloemig parelgras. Een plek om nog eens terug te keren.

Bedankt allemaal voor het gezellige kamp! 🐦

Planten en leuke kleine beestjes

door Wim en Carla Rubers

Vanwege het aanhoudende slechte weer kozen wij ervoor om pas op vrijdagochtend aan te haken. Toen we arriveerden waren er inmiddels twee groepen op pad gegaan. Een wandelgroep richting Teuven in België en een autogroep richting de orchideeëntuin in het Gerendal.

Grote gele dovenetel

Steilkopje. *Cryptocephalus aureolus*

Bittere veldkers

Grote glimwormlarve

Het woord tuin is misschien wat misleidend, veel van de hier groeiende orchideeën kwamen hier van nature al voor. Maar geen gebiedsvreemde soorten dus. Toptijd is het hier nu met o.a. bloeiende grote muggenorchis, grote keverorchis en hondskruid. Verderop in het Gerendal werden ook veel bijzondere planten gezien o.a. harige ratelaar, lievevrouwebedstro en zelfs orchideeën in het wild: soldaatje en purperorchis.

Altenbroek

Wijzelf gingen op zoek naar een plek om dicht bij het water van de Noorbeek te komen en uiteindelijk raakten we verzeild op het landgoed Altenbroek net over de grens in België. We troffen een mooi beekbegeleidend bos met veel zomerlinde en struweel van de in volle bloei zijnde wilde lijsterbes. Op plaatsen met kwel groeide fraaie bittere veldkers, een zusje van de pinksterbloem maar dan met zuiver witte bloemen en violette helmknoppen. Bittere veldkers groeit ook in getijdegrienden zoals in de Biesbosch. De prachtige gele dovenetel is de echte wilde ondersoort subsp. montanum die ongevekt is. Bij ons in de buurt vind je ook wel eens gele dovenetel, maar dat zijn verwilderde tuinplanten met gevlekte bladeren die tot een andere ondersoort behoren.

Leuke beestjes die we hier zagen waren: kalkgroefkop (soort loopkever), nevelvlekboktor, moerasdriestip (soort steltmug) en *dolerus spec.* (bladwespe).

Groeve Blom

Op de gezamenlijke wandeling door de Groeve Blom op vrijdag vroegen vooral de loslopende geiten en de diverse kleine beestjes onze aandacht. Talrijke glimwormpjes, onder stenen en kruipend over de mergelrotsen, alle nog in het larvestadium. Deze keverlarven volgen slijmsporen van slakken die ze vervolgens inhalen en met een giftige beet verlammen om ze daarna op te kunnen peuzelen. De larven kunnen net als de volwassen kevers al zwak lichtgevend zijn.

Op een gele bloem werden door Ilse 2 kevertjes gespot, het mooi glanzend goudgroene steilkopje *Cryptocephalus aureolus*, een stuifmeel etende kever. De absolute kevertopper van dit kamp werd aangedragen door Joost: een vrouwtje van de prachtkever *Anthaxia nitidula*. Deze heeft een groen met roodbruine metaalglans en werd gevonden op een boterbloem waar ze eveneens stuifmeel eten. Deze kever komt in ons land slechts op een paar plaatsen in Zuid-Limburg voor en de larven leven in afstervende takken van wilde kers en pruim.

Andere leuke beestjes hier: brede kronkel (soort miljoenpoot), vale clausilia (klein slakje), heidekortnek (soort loopkever), paars drie-oogje (talrijk pissebedje van ca. 3 mm), pinksterbloemlangsprietmot (zie foto omslag), dovenetelgraafwants, groene zandloopkever en wijngaardslak.

Enkele grote pollen bermzegge in een bosje in de groeve bleken tot een bijzondere soort te behoren, de ijle bermzegge. Deze dubbelganger van de gewone bermzegge was tot voor kort erg zeldzaam en staat nog als zodanig in de Flora, maar lijkt zich de laatste tijd snel uit te breiden.

Veld langs de Noorbeek met dagkoekoeksbloem

Dagkoekoeksbloem

Reuzenhaan

Ronde beekmuts

Harige ratelaar

Dal van de Noorbeek

De wandeling in het dal van de Noorbeek bood mooie uitzichten en een afwisselend en golvend terrein. Paden zijn er schaars en vermoedelijk met opzet uit de buurt van de beek gehouden. Bij het dorp Noorbeek zijn enkele bronnen waarvan er 1 ook bekeken kan worden. In deze bron huist een bijzondere mollusk, dus daar gingen we naar op zoek: de ronde beekmuts, in oudere boeken ook wel te vinden als de Frygische muts. Het zijn kleine kapvormige schelpen, aangepast aan sterke stroming en vastgehecht aan permanent onder water liggende gladde stenen. Ze leven van de diatomeeën die een laagje op de stenen vormen. Te veel algen maakt hun plek ongeschikt. Duidelijk een klusje voor Ewoud, die dan ook in recordtijd enkele mooie exemplaren opgevist had. Er werd ook een leuk bloedzuigerachtig wormpje opgevist en gefotografeerd waarvan de identiteit nog niet vaststaat. Er is een bloedzuigertje waarvan bekend is dat ie speciaal van ronde beekmutsen leeft (*Glossiphonia complanata*), maar het zou ook nog een platworm kunnen zijn. In de mooie graslanden richting België zagen we hele stukken vegetatie die rood gekleurd waren door de bloemen van de dagkoekoeksbloem. Jammer genoeg zagen we van de gulden sleutelbloem alleen nog de rozetten.

Op de terugweg stak er een grote kever het pad over, de reuzenhaan. Deze keversoort kan niet vliegen, wat hem wel kwetsbaar maakt. De ontwikkeling van ei tot volwassen kever duurt 2 jaar. Deze bijna 2 cm grote tor leeft vooral in beekdalen in de buurt van bronnen en vrijwel alleen in Zuid-Limburg.

Andere leuke beestjes hier: tongzoenvlieg (Waar komt die naam vandaan?), ovale poelslak, distelbokter, *Gammarus spec.* (zoetwater-vlokreeft) en bramensprinkhaan.

Gulpdal, Krijtlandpad vanaf Slenaken

Op de laatste kampdag, na het opbreken van de groepstent, hebben we nog even met Ewoud in de Gulp gevist (beekdonderpad, bermpje, bosbeekjuffer). Bij de sterk kronkelende Gulp stond ook hier weer bittere veldkers en prachtig bloeiende bosmuur en veel geoord helmkruid. Hoger op de helling zijn er uitgestrekte graslanden. De kudde Mergellandschapen en de herder kwamen we ook tegen. Verderop zagen de graslanden geel van de velden harige ratelaar. Hier en daar ook een groepje kleine ratelaar, die vooral opviel door de oranjebruine kleur. De aardbeiganzerik was uitgebloeid maar de kalkminnende ruige leeuwentand stond er nog mooi bij. Veel glanshaver overal en het was even lastig om de zachte haver er tussenuit te halen. De kalkrijke ondergrond zorgt voor een rijke flora in dit bos dat nog uit de middeleeuwen stamt. Veel haagbeuk (in vrucht) en volop bosplanten, zoals boszegge, bosereprijs, bosgierstgras, ruige veldbies, gevlekte aronskelk en veel eenbloemig parelgras. Erg mooi was een groepje heelkruid op een lemige plek in de halfschaduw van de bosrand. In Europa komt maar 1 soort van het geslacht *Sanicula* voor en het is een relict uit het geologische tijdvak Tertiair. De zaden van deze schermbloemige hebben weerhaakjes en worden door dieren verspreid. Vlakbij stond een wel heel zeldzame plant, de ijle kropaar. Deze moeilijk te onderscheiden ondersoort van de gewone kropaar heeft slechts enkele groeiplaatsen in de oudste bossen van Zuid-Limburg.

Een passende afsluiting van een kamp in een wonderschoon gebied, we kunnen beamen: *Wie sjoen os Limburg es.* 🐾

Hemelvaartkamp

Groeve Blom: een prachtig natuurgebied

door Winny Verdouw

Gedurende ons kamp in Hoogcruts zou ik op de amfibieën en reptielen letten. Andere jaren viel er nooit veel te melden. Ja een enkele kikker, een padje, veel meer was het nooit. Nu kwam ik er niet zo makkelijk van af.

*Hazelworm
en geelbuikvuurpad
© Ewoud van der Ploeg*

Tot mijn verbazing kwamen we heel leuke soorten tegen, waar je anders een heel eind Frankrijk voor in moet rijden. Jan kwam met een leuke plek in Berg en Terblijt:

Groeve Blom.

In de jaren vijftig werd daar kiezel, zand en, wat wij natuurlijk leuk vinden, mergel gewonnen. De eigenaar heeft na de beëindiging van de winning, dit 7 hectare grote gebied in een prachtig natuurgebied omgetoverd. Zeer afwisselend met watertjes en steile mergelwanden en mooie bloemenweiden, hield meneer Blom met een groep vrijwilligers de natuurwaarden in stand. We konden vrij dichtbij parkeren en wandelden naar de ingang toe. De mergelwand was natuurlijk voor ons leuk om in te graven en allerlei dingetjes en slakjes uit te halen.

Een pad leidde ons onder hoge bomen naar een ruimere plek, waar echt een groeve was geweest en die nu aardig begroeid is. Voor we daar kwamen, draaide Ewoud een steen om, zoals hij gewend was en oeps een flinke hazelworm. Verderop plukte hij een alpenwater-

salamander met oranje buik onder een steen vandaan. Je kon wel zien dat er meer stenen gekeerd waren. We vonden daar nog kleine watersalamander en kamsalamander. En ook een geelbuikvuurpad. De kleine watertjes vallen droog en zijn ideaal voor zulke padjes om te overleven. In zulke poeltjes zijn geen vissen, die de eieren opeten. Het was al zover in het jaar dat de amfibieën weer het water hadden verlaten en onder stenen en stukken hout gingen zitten.

Zonnig en geen regen!

In de wijde groeve kon je nog wat klimmen en keken nieuwsgierige landgeiten over de bergrand. Het was een heerlijke, avontuurlijke plek en weer op de terugweg lag achter het prikkeldraad op een stuk hout een levendbarende hagedis ons vrij brutaal aan te kijken. Het kan ook een muurhagedis zijn geweest of alle twee. Het kon niet op.

Weer een mooie plek in Limburg bezocht. Het weer viel ook nog mee. Gewoon zonnig en helemaal geen regen. 🐸

COLOFON

Hak-al is een uitgave van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg en wordt gratis onder haar leden verspreid.
ISSN 2950-6204

NATUUR- EN VOGELWACHT CULEMBORG (NVWC)

Steenovenslaan 20
4101 AM Culemborg

ANBI RSIN nummer 816046608
ANBI - NVWC: <https://www.nvwc.nl/anbi/>

Triodosbank: NL53TRIO 0781 404 312
KvK Tiel : 40156764

e-mail : post@nvwc.nl
website: www.nvwc.nl
NVWC op Instagram:
[natuurenvogelwachtculemborg](https://www.instagram.com/natuurenvogelwachtculemborg)

REDACTIE

Hoofdredacteur: Louis van Oort
Gabrielle van Appeldoorn
Berry Lucas
Vormgeving: Eric van Grieken
hakalopmaak@gmail.com

OVERIGE ILLUSTRATIES

Eric van Grieken

DRUK

BladNL
Oplage: 475 exemplaren

VRAGEN OVER BEZORGING

Johan de Kruif 0345 - 515 767

Distributie:

Joke Andringa, Ans van den Berg,
Yme Jan Bosma, Jan Dirk Buizer en
Mirjam Melman, Carolien Duivenvoorde,
Jannus Geleedst, Marga Gerards,
Jurgen Geven, Gerdit Greve,
Caroline van der Laan,
Jeroen en Jhemila van Leeuwen,
Yvonne Jakobs-Lommers, Leo van der Kooij,
Annemarie Roelink, Wim en Carla Rubers,
Winny Verdouw, Marja ten Voorde,
Harry van de Warenburg, Frans Waroux

Overname van artikelen, tabellen en schema's is alleen toegestaan met de volgende bronvermelding: "Bron: Hak-al 03-2026, Natuur- en Vogelwacht Culemborg." Overname van foto's of illustraties is zonder toestemming van de fotograaf of illustrator niet toegestaan. De redactie behoudt zich het recht voor aangeleverde artikelen in te korten, aan te passen, niet te plaatsen en aangeleverde afbeeldingen niet op te nemen.

www.nvwc.nl

ADRESSEN EN INFO

BESTUUR

Contact opnemen met bestuur kan door te mailen naar bestuur@nvwc.nl

Kars Veling (voorzitter)

karsveling@pm.me

Martin Heerschoop (secretaris)

06 - 25 04 12 61

Johan de Kruif (penningmeester)

0345 - 515 767

Yme Jan Bosma

bosmawerf@casema.nl

Diet van Wendel

dvanwendel@gmail.com

Ada Wille

info@adawille.nl

VERTROUWENSPERSOON

Carolien Duivenvoorde

06 - 40 20 93 74

INSECTENWERKGROEP

Kars Veling

insectencoor@nvwc.nl

Vragen over insecten

Annette van Berkel

06 - 22 65 13 21

JEUGD GROEP

Maartje en Ewoud van der Ploeg

06 - 10 75 98 66 / 06 - 28 06 36 81

jeugdcoor@nvwc.nl

KAMPWERKGROEP

Winny Verdouw en Ida de Jongh.

kampcoor@nvwc.nl

KNOTWERKGROEP

Harry van de Warenburg

06 - 44 70 47 54

knotcoor@nvwc.nl

LEZINGEN EN CURSUSSEN

Annette van Berkel

lezingcoor@nvwc.nl

NESTKASTWERKGROEP

Harry van de Warenburg

Gerrit van Utrecht

nestkastcoor@nvwc.nl

PADDENWERKGROEP

Michelle van der Vegt

paddencoor@nvwc.nl

PLANTENWERKGROEP

Bram Schenkeveld

bramschenkeveld@gmail.com

TUIN- EN KLUSWERKGROEP

Frans Waroux

06 - 51 16 14 61

kluscoor@nvwc.nl

VOGELWERKGROEP

Gerrit-Jan Klop

06 - 51 14 86 42

ZOOGDIERENWERKGROEP

Jurgen Geven

zoogdierencoor@nvwc.nl

Hak-al

Vier keer per jaar valt die mooie Hak-al op de mat, alleen al daarvoor zou je lid worden van de NVWC

De **NVWC** is méér dan een prachtig verenigingsblad. Met jouw lidmaatschap steun je de NVWC die zich inzet voor een groene en natuurrijke leefomgeving. Of je nu actief meedoet of achter de schermen wilt bijdragen: jouw lidmaatschap maakt verschil en geeft ons als vereniging meer slagkracht om op te komen voor de natuur.

Veel van onze activiteiten zijn bewust vrij toegankelijk. Wie mee wil doen of meer wil leren, is van harte welkom. Kijk even op de agenda op de website voor de activiteiten van de komende tijd.

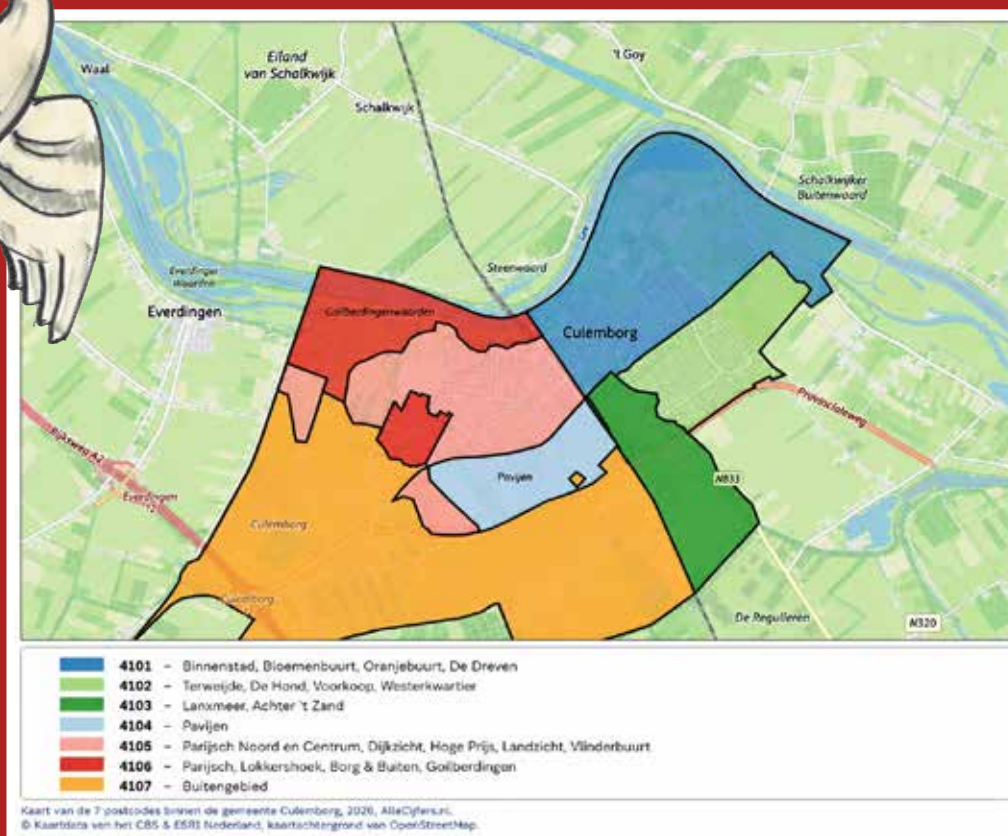
Als lid ontvang je ook iedere maand de nieuwsbrief **Tsjielp** en je kunt actief worden binnen de werkgroepen. Lijkt je dat wat? Neem dan contact op met de coördinator van die werkgroep.

Meer weten of lid worden?

Scan de QR-code met de camera van je telefoon.

Hak-al bezorgers

Extra bezorgers in Culemborg welkom!

Het aantal leden van de NVWC groeit gestaag. Daar zijn we natuurlijk heel blij mee en daardoor bezorgen we inmiddels alleen al in Culemborg ruim 400 exemplaren van de Hak-al. Tegelijkertijd betekent dit dat we voor de bezorging extra vrijwilligers kunnen gebruiken. In alle wijken is extra ondersteuning welkom, maar de grootste behoefte is momenteel in Lanxmeer en Parijsch.

Word jij onze nieuwe Hak-al-bezorgster?
Meld je dan direct aan.

Scan de QR-code met de camera van je telefoon.
Er opent direct een e-mail naar de NVWC. Vul je gegevens in en druk op verzenden!

Agenda NVWC

In de *Tsjiepl!* en op de website wordt de actuele stand van zaken over de activiteiten bijgehouden.

Deadline inleveren kopij Hak-al 2026 – 4:
15 november 2026

www.nvwc.nl

